Čas na cintoríne môže byť nádejou

Jeden aforizmus vystihuje povzdych ateistu: „Ja som taký ateista, až sa bojím, či ma Pán Boh za to nepotrestá.“ V novembrových dňoch na cintoríne, keď pred človeka vystupuje otázka pominuteľnosti, každý si musí dať odpoveď: Som veriaci alebo ateista? Keď ide o budúcnosť, aj jeden, aj druhý musí veriť – veriaci v život, neveriaci v nič. Keďže niet istoty o budúcnosti, obaja veria, ibaže obsah ich viery sa diferencuje.

Cintorín nepatrí medzi obľúbené miesta, nikto sa tam neponáhľa. Radšej sa ponáhľame z cintorína. Ideme tam z nevyhnutnosti, lebo sme si vedomí zákona pominuteľnosti – našich blízkych i vlastnej. Nechodíme tam radi i preto, lebo nemáme riešenie problému smrti. Sme bezmocní.

ANTON FABIAN (68)
profesor teológie a sociálnej práce v Košiciach; kanonik Košickej kapituly pri Dóme svätej Alžbety

Snímka: archív –AF–

ANTON FABIAN

Na otázky: Kam smerujem? Aký význam má môj život? Čo bude so zosnulými? Kde sú? – nezískame odpovede z vlastného poznania, ale z poznania vierou, ktoré je obsiahnuté vo Svätom písme. V podobenstve o pannách – družičkách, ktoré mali byť pripravené na svadbu, nás Ježiš z Nazareta upozornil na bedlivosť, pripravenosť na stretnutie s Bohom (porov. *Mt* 25, 1 – 13). Človek by mal mať olej v lampe svojho života, to znamená, lásku v srdci, lebo tam, kde je dobro a láska, tam je Boh. Keď má človek v sebe Boha, potom má silu na stretnutie so smrťou.

Nasávať, čo je večné

Už starovekí filozofi učili, že ak chceš existovať po smrti, musíš do seba prijať čo možno najviac večného – pravdu, spravodlivosť, dobro. Nasávať, čo je večné, aby to ostalo pre chvíľu zomierania. Upnúť sa na toto večné, patriť mu, a takýmto spôsobom mať účasť na večnosti. Upnúť sa na pravdu, a tak patriť tomu, čo je nezničiteľné – ako napísal Benedikt XVI. ešte ako kardinál Joseph Ratzinger v knihe *Bilder der Hoffnung. Wanderungen im Kirchenjahr*.

Podľa slov Benedikta XVI. v diele *Zasiahnutí neviditeľným*, keby sa šťastné dni dali skopírovať, urobili by sme si ich aj sto alebo tisíc. Ale večnosť nie je kópiou krásneho ľudského dňa naveky. To je len náš sen, naša predstava.

Nesmrteľnosť a večnosť znamenajú byť v Božích rukách; byť novým bytím, novým stvorením. Byť jedno s bratmi a so sestrami, ktorých nám stvoril; zjednotení so stvorením. To je život, na ktorý v súčasnosti hľadíme len akoby z hmlistého oparu.

Ak si človek nekladie otázky o smrti a nesmrteľnosti alebo ak na ne nenachádza nijakú odpoveď, lebo v nič neverí, problém smrti a pohrebu sa mu stane hádankou a každý pokus na odpoveď vedie k protirečeniam. Ak však jestvuje Boh, ktorý sa zjavil v Ježišovi Kristovi, potom s ním – vďaka víťazstvu Ježiša nad smrťou –, jestvuje aj večný život.

Dni na cintoríne môžu byť dňami nádeje a uvažovanie nad hrobom zasa momentom vzbudzujúcim nádej. Preto nás Cirkev v týchto dňoch pozýva zamýšľať sa nad podstatnými skutočnosťami života, a takýmto spôsobom preberať z večnosti do pozemských, súčasných dní múdrosť, ktorá je nezničiteľná.

Tri dôvody strachu zo smrti

Možno pomenovať tri dôvody strachu zo smrti, ako ich uvádza Benedikt XVI.

Po prvé: Prirodzene sa človek bojí smrti ako ničoty, vstúpenia do neznámeho. Je ťažké prijať, že všetko dobré a zmysluplné, čo vyrástlo počas nášho života, by sa malo prepadnúť do prázdna.

Po druhé: Bránime sa smrti a máme z nej strach preto, lebo láska túži po večnosti. Až keď sme milovaní a milujeme druhých, vtedy skutočne žijeme. Nedokážeme zniesť zánik pozemskej lásky, ktorý smrť so sebou prináša. Preto nám nemôže byť zrozumiteľná.

Po tretie: Bojíme sa smrti, lebo sa nikdy nezbavíme pocitu, že príde súd, a to v nás vyvoláva nepríjemnú spomienku na naše zlyhania. Počas celých stáročí ľudia pri kultúre pochovávania rôznymi spôsobmi vyjadrovania lásky chceli zosnulého uistiť o tom, že jeho duša sa nemusí báť, že ju sprevádza vďačnosť ľudí, že nezostane pri poslednom súde bez podpory zo strany pozostalých. Ide o podporné stanovisko, ale to nijako nezbavuje človeka zodpovednosti za postoje, názory a skutky, ktoré v živote vykonal. Hovorí sa, že po smrti sa mu premietne film celého života.

Je správne, že sa zapodievame cieľom života, lebo smrť má klásť otázky, na ktoré treba dať odpoveď. Príde chvíľa prieniku toho, čo je pozemské a Božie, dočasné a večné, a túto chvíľu musíme riešiť dnes, nie až potom. Preto uvažujeme, čo je pre nás nádejné, čo komplikované a smutné. Práve tým, že sa zaoberáme týmito otázkami, dovoľujeme, aby večnosť vstúpila do našich všedných dní a mali sme nádej na víťazstvo nad smrťou.

Termíny „nebo“ a „peklo“

Každý človek, ak odmietne lásku, zakúsi frustráciu a zistí, že existuje zóna, ktorú vyjadrujeme termínom „peklo“. Ak odmietne byť bytím pre niekoho a pre niečo, začne byť bytím iba pre seba a spôsobí, že sa bude cítiť ako v pekle. Človek, ktorý chce byť sebestačný, šťastný sám v sebe a zo seba, uzavrie sa do vlastného bytia. Priepasť v ňom pozostáva z toho, že nechce prijímať a dávať. Nechce si nič zobrať, ale ani dať. Chce si stačiť sám. Keď jeho postoj nadobudne krajnú radikálnosť, človek sa stáva osamelým, odmietnutým, zabarikádovaným sám v sebe. Tento stav, túto dimenziu života, vyjadrujeme slovom peklo.

Opakom je slovo nebo. Je to niečo, čo sa nedá vyrobiť, dá sa iba prijať ako dar. Už v scholastike sa hovorilo, že je to nezaslúžený dar, pridaný ľudskej prirodzenosti. Nebom rozumieme plnosť lásky, ktorú človek môže len dostať. Nemá sa tým rozumieť zemepisné miesto, kdesi nad svetom, pred Kristovým zmŕtvychvstaním zavreté, uzamknuté, a po Ježišovom vystúpení do nebies odomknuté. Túto pravdu viery treba rozumieť ako vstup Boha a človeka do jednoty. Čiže nebo treba rozumieť ako dotyk ľudskej bytosti bytosťou Božou. To, že človek sa má možnosť dotknúť Božieho sveta a že Boží svet preniká ľudský – to sa vyjadruje slovom nebo. Uskutočnilo sa definitívne v Kristovi, keď prekročil *bios*, čiže život, do nového života (porov. Joseph Ratzinger: *Úvod do kresťanstva*, 1968).

Hľadanie návodu

Spisovateľa Steva Wrighta sa pýtali, akú knihu by si vybral, keby musel byť na opustenom ostrove. Vtipne odpovedal: Určite by som si zobral knihu s názvom *Ako si čo najrýchlejšie postaviť loď*. Podobne sa dá hovoriť o každom človeku, že hľadá návod, spôsob, ako sa dostať z jednotlivých situácii, ktoré sú komplikované a ťažké. Ale keď hľadáme odpoveď na otázku: Kto mi dá návod, ako prejsť cestou smrti? – okrem Krista nikde inde posolstvo nenájdeme. Iba Ježiš má moc, ktorá súvisí s prekonaním smrti.

Zaujímavé svedectvo vydala dievčina, ktorá vyrástla na Orave. Neskôr ju štúdium a zamestnanie priviedli do Bratislavy. Skoro každý mesiac cestovala vlakom domov na Oravu. Keď jej oznámili, že mama zomrela, cestujúc napísala: „Vždy som doteraz išla niekam. Dnes idem prvýkrát nikam!“ Každý človek je vo svojich dňoch cestujúci, smeruje k niečomu a niekomu.

Moderná grafika na motívy ranorenesančného obrazu Fra Angelica *Všetci svätí*
Ilustračná snímka: Geralt/pixabay.com

Iba v smrti človek smeruje k: „nikam“. Ale ak prijíma vo viere Krista, necestuje nikam, ale ide niekam – je v Božích rukách. Vkladá do nich svoj život v bežných okolnostiach a Boh ho v smrti nenechá samého. Preto je dôležitá nádej na nebo. Keď sa ľudia považujú za ateistov alebo odmietajú Kristovo posolstvo, marginalizujú ho, musia priznať, že smerujú k: „nikam“.

Túto pravdu vyjadril inými slovami švédsky režisér Ingmar Bergman (1918 – 2007), ktorý napísal: „Teraz som niekto, ale čoskoro sa zo mňa stane nikto!“ Medzi niekto a nikto je rozdiel iba malé písmenko e. Stačí ho vyškrtnúť a z niekto je nikto. Toto robí smrť s človekom. Filmový režisér vedel veľmi dobre, že mal úspech, bohatstvo, slávu. No smrť robí za tým všetkým bodku. Iba viera v dimenziu Božieho života rúca Bergmanov pesimizmus.

Uprostred smrti obklopení životom

Už svätý Pavol napísal v *Liste Rimanom*: *„Krstom sme teda s ním* (s Ježišom) *boli pochovaní v smrť, aby sme tak, ako bol Kristus vzkriesený z mŕtvych Otcovou slávou, aj my žili novým životom“* (*Rim* 6, 4). Čiže pre svätého Pavla smrť neznamenala bodku, ale nový život, predzvesť Boha. Apoštol ďalej pokračuje: *„Lebo ak sme s ním zrástli a stali sa mu podobnými v smrti, tak mu budeme podobní aj v zmŕtvychvstaní“* (*Rim* 6, 5). Čiže svätý Pavol nehovorí o zabudnutí, ale o oslávení: *„Ak sme zomreli s Kristom, veríme, že budeme s ním aj žiť“* (*Rim* 6, 8). Zreteľne sa tu vyjadruje účasť na Božom nebeskom živote.

Ak rozmýšľame ako veriaci ľudia, vieme, že Boh nezabudol na nás na zemi; veríme, že budeme v nebi „niekto“. Prorok Izaiáš povedal: *„Neboj sa, veď ťa vykúpim, po mene ťa zavolám ty si môj“* (*Iz* 43, 1). Boh nepovoláva k smrti alebo k ničote, ale k bytiu, životu. Nemusíme sa teda báť, že uprostred života sme obklopení smrťou. Vo viere platí opak – uprostred smrti sme obklopení životom. O tom je viera v „zásvetný“ život.

Biblický príbeh o utíšení búrky na mori (porov. *Mt* 8, 23 – 27; *Mk* 4, 35 – 41) hovorí o Cirkvi a o našom živote. Ježiš je u Otca, to znamená, že nás vidí. Kedykoľvek môže nastúpiť do loďky nášho času. Vďaka tomu ho môžeme kedykoľvek vzývať a byť si istí, že on nás vidí a počuje. Loďka Cirkvi sa aj dnes plaví v protivetre dejín na rozbúrenom oceáne času. Niekedy to vyzerá tak, že sa potopí. Ale Pán je tu a prichádza v pravý čas. Preto jeho veta: *„Odchádzam a prídem k vám“* (*Jn* 14, 28) je vlastne vyjadrením postoja Božej blízkosti, ktorá je trvalá.

Kráčať cestou srdca

Aj iný biblický príbeh hovorí o nádeji a trvalej Pánovej prítomnosti. Keď Mária Magdaléna hľadala Zmŕtvychvstalého, bola pri hrobe. Evanjelium uvádza, že ju oslovili dvaja anjeli odetí do bieleho rúcha. Ona sa obrátila, zbadala Ježiša, no nepoznala ho. Potom ju on sám zavolal po mene: *„Mária“*; a ona plná radosti spoznáva Zmŕtvychvstalého, oslovuje ho Rabbuni, Učiteľ, a chce sa ho dotknúť tak, ako sa ho dotýkala predtým. No on jej hovorí: *„Už ma nedrž, veď som ešte nevystúpil k Otcovi“* (porov. *Jn* 20, 11 – 18).

Tu je čudná kombinácia viet. Mária Magdaléna rozmýšľa: Veď teraz, keď stojí pri mne, konečne sa ho môžem dotknúť, presvedčiť sa, držať ho! Keď odíde k Otcovi, už sa ho nedotknem! No Ježiš hovorí presný opak. Čo to znamená? Nemôže sa ho dotýkať, nemôže ho držať, nemôže mať k nemu taký prístup, na aký bola zvyknutá v predchádzajúcich rokoch, lebo to je starý spôsob ľudského spolunažívania a zmýšľania. Osláveného Ježiša sa možno dotknúť len u Otca. Čiže možno sa ho dotknúť tak, že vystúpime k Otcovi. A v spoločenstve s Otcom je nám novým spôsobom prístupný a blízky.

Vďaka tomu, že sme pokrstení, s Kristom je náš život skrytý v Bohu. To znamená, že sme už hore uňho po pravici Otca a čím viac prenikáme k vlastnému základu našej existencie, tým viac sa vlastne dotýkame Vzkrieseného. Dotýkať sa Krista a vystupovať k nemu – to patrí nerozlučne k sebe. Pritom nemôžeme zabúdať, že také okolnosti, ako je utrpenie a ponížení, sú nevyhnutné aj pre nás, ak chceme kráčať k oslávenému Kristovi. Musíme ísť cestou opusteného a ukrižovaného Krista. Tým sa nám chce vlastne povedať, že Kristus, ktorý je u Otca v sláve Boha, nie je vôbec ďaleko.

Iba človek môže byť ďaleko od Boha. Ale zároveň vždy má otvorený prístup k nemu. Ježišovo vzkriesenie je práve o tejto otvorenosti. Každodenný život je výzvou kráčať cestou srdca, aby sme nežili v dimenzii uzatvorenosti pre seba, ale v dimenzii Božej lásky, ktorá obopína celý svet. Tak sa nám aj pobudnutie na cintoríne, chvíľa modlitby, spomienky a rozjímania stanú časom nádeje.

ÚMYSLY APOŠTOLÁTU MODLITBY NA NOVEMBER

- **Aby reč srdca a dialóg vždy víťazili nad rečou zbraní.**
- **Nech nás pripomienka svätých a našich zosnulých veriacich podnieti ku skutkom pravej lásky.**